

rmelen in de-
ren, voelt deze
goboorte. Als
t hier in zijn

g-
leid.

schreit.

stomd.

t.

as voor

or,

t sterk, maar
dijver, de versi-
heen is voor
g niet ver te
ze kent haar
ij haar gevce-

iterlijk, Corrie
ustraties.

H. S.

Brieven

God spreken,
telijk den hei-
iet aantrekke-
lierin, dat hij
icht verwerft.
eze verleiding
dat wij tegen
dan juist te-
schte kinderen
ts in of aan

een nu weer,
en „zelfonder-
t de veronder-
t zoeken naar
voor de deur.
ldigen. Ik zeg
voor de eigen

al roemen wij
nden, dat ons

zinnige rede-
ds in de krin-
porkomen, dat
menschen, voor-
n de strikken
de verklaring
erk zoo moel-

gkracht van
Vandaar ook
iet, zulk een
Oosten, maar

werk over de
onzekeer. Het
ctie gaat uit
rend, niet re-
ieder, waarop

schepsel zich
el terugvindt

ysius in drie
en volmaking
frieslag heeft
l de volgende

en mensch is,
oebrengen tot

ls hij afscheid
er recht ver-

heeft zich de
omsche kerk
ilsorde. Deze
r Reformatie,
schen Luther
in den grond
zijt gij zalig
gave.

tiende eeuw,
Rome zeker
is van Chris-
let maar een
n. Zij wilden
et lijden van

Christus zelve doorlijden en daardoor weer zelf hun zaligheid verwerven.

Dat is ook de ernstige dwaling van het onder gereformeerden zelfs wel aanbevolen werk van Thomas à Kempis. Verleidelijk boek, dat in den grond der zaak geen rechte zondekennis leert.

Het zou zeker niet oninteressant zijn, de leeringen van een Ekkehart of Böhme hier eens nader te bezien, maar veel gevaarlijker voor de Reformatie was het bekende werkje van een onbekenden schrijver van die dagen, de „Theologia Deutsch“, een werkje, dat zelfs Luther van streek bracht. Hij beval de lezing van harte aan. En toch, niets was gevaarlijker dan dat.

Men staat, ziende wat in dat werkje geleerd wordt, verbaasd over het feit, dat Luther zich zoo kon vergissen. Maar de oud-leerling van den nominalist Occam was tegen de verleiding der mystiek niet ten volle gewapend. Wat ook later wel bij de piëtisten in Duitschland en hier te lande bleek.

„Het karakter van dit werkje“, zegt prof. Is. van Dijk, „komt al dadelijk uit in het opschrift boven het vijfde hoofdstuk: hoe men dit verstaan zal, dat de mensch zal worden: weislos, willenlos, liebloos, begierdelos, erkenn-loos“. Hier denken wij aanstonds aan de zeven nieten van Schortinghuis, die in de achttiende eeuw, vooral in mijn provincie, zoo veel kwaad heeft gedaan: ik kan niet, ik wil niet, enz. Het leek zoo vroom. Het was zoo verkeerd.

De schrijver van de „Theologia Deutsch“ staat sterk onder den invloed van Dionysius. God, zoo zegt hij, is aller dingen wezen, en in zich zelf onveranderd en onbewegelijk. Hij beweegt en verandert alle andere dingen. Daar hebben wij den „onbeweeglijken beweging“ van den heiden Aristoteles. Het gedeelte of onvolkomene is datgene, wat uit dit volkomene is ontsprongen, evenals een glans of schijn, die uitvloeit uit de zon, of uit een licht.

Daar hebben wij de leer der emanatie.

Dit uitgevloede nu — dat is al het geschapene — heet creatuur en geen van deze gedeeltes is het volkomene. Het gedeelte is begrijpelijk, kenbaar en kan uitgesproken worden.

Maar het volkomene is voor alle creaturen als creaturen onbegrijpelijk, onuitspreekbaar, onkenbaar, als creatuur. Daarom noemt men het volkomene niet, want het is niets van dat alles. De creatuur als creatuur kan 't volkomene niet kennen, begrijpen, noemen, noch denken. Zal de mensch dus God kennen dan moet hij zich vrijmaken van al het creatuurlijke. God, die het hoogste goed is, wil zich voor niemand verbergen, als Hij slechts een aandachtige ziel vindt, die geheel gereinigd is van alle creaturen. Want voor zoo veel wij ons vrijmaken van het creatuur worden wij ontvankelijk voor den Schepper. En dit zou Paulus dan bedoelen, als hij zegt: als het volkomene komt, d.i. als het gekend wordt, zoo wordt het gedeelte, d.i. creatuurlijkheid, geschapenheid, ikheid, zelfheid, mijnheid, alles, versmaad en voor niets gehouden. En zoo gaat het voort.

Deze gedachte: het volkomene is niet te noemen, spreekt uit alle mystiek, die zoo hoog opgeeft van het zwijgen. Juist in dat zwijgen spreekt dan de ware verheffing onzer ziel tot God. God is nabij, zegt een dichter, dat alles in ons zwijge. Otto, de man van het numineuze, het „heilige“, roemt dan ook dat zwijgen. En ik hoorde er in radioredevoeringen ook zoo gevoelig van spreken.

Psalm 150, ja heel de Schrift, die zegt, dat al wat adem heeft God den Heere zal loven en prijzen, bestaat voor den mysticus niet.

Zien wij hier niet de echt satanische werking? God de Heere wil, dat Zijn schepsel Hem zal loven, dat de mensch heel den lof van alle schepsel Gode met groote blijdschap zal toebrengen. Daartoe geeft Hij den mensch den mond, de taal. Maar zegt de booze tot den ongelovige: vloek God, of negeer den Almachtige, tot de vrome kinderen Gods wordt gefluisterd: zwijg toch, want daarin nadert gij het dichtst tot God.

De Christus der Schriften is in heel dat werkje „Theologia Deutsch“ niet aanwezig. Er is wel de imitatio, d.i. de verloochening van onzen Heiland en Heer. En toch hoe vele duizenden werden door dit werkje verleid. En deze verleiding is er nog van allen kant.

Het trok onlangs mijn aandacht, dat in een der synodocratische bladen de oude onderscheiding: geen mysticisme, maar wel mystiek weer werd aangeprezen. Een onderscheiding, die eigenlijk niets zegt. De schrijver wees met instemming op het werk van den fijnen, doch niet gereformeerden auteur van het reeds door mij genoemde werk over de Mystiek, n.l. prof. Aalders. En hij zag blijkbaar niet hoe in dit werk de mystiek ten grond van alle geloof wordt gelegd, evenzeer als dit voorheen bij de ethischen als Chantepie de la Saussaye het geval was.

Dan ziet de hervormde emeritus-predikant ds D. A. Vorsten de dingen toch zuiverder.

Het is een zeer merkwaardig teken, dat deze predikant met den pater-jesuiet dr M. M. J. Smits van Waesberghe een groot werk uitgeeft, getiteld: Nederlandsche mystiek.

Ds Vorsten nu zegt, dat er in het Nederlandsche protestantisme weinig mystiek is. Daarin kon hij zich wel vergissen, helaas. Bij Rome echter, dus verklaart hij, neemt de mystiek een groote plaats in. Zij is daar zielsbehoefte, innerlijk leven.

De mystiek zal overal, waar ter wereld zij zich ook openbaart, altijd en overal, zoo gaat hij voort, het-

zelfde gelaat vertoonen. Het uiteindelijk doel van alle mystiek is de unio-mystica, de vereeniging der ziel met God, of, in het Oosten, met den oergrond van het leven. In het katholicisme worden voortgaande, Godzoekende zielen in een zóó ontzaglijke spanning gedreven, dat zij niets meer aanzien, en niet meer met de wereld der veelvuldige vormen en verschijningen verbonden zijn, maar dat zij voortgaan, machtig, ademloos, en met één vurig verlangen, de plaats te bereiken, waar zij de onveranderlijke, onbegrijpelijke en zalige versmelting met God zullen beleven. Dan zijn zij binnengetreden in eene zoo geheel eigen wereld van geestelijke ervaringen, dan zich bewust geworden van in te zijn gegaan in zoo diepe verborgenheden van de eigen ziel en zulke spanningen te beleven, die alleen maar kunnen worden verstaan door hen, die ze ondergaan. Zij kunnen er niet over spreken. Het is „namelooze verrukking“, „hemelsche bedwelming“, een „ver-zinken in heilige dwaasheid“.

Wie, die dicht bij de Schrift leven mag, ziet hier niet de satanische verleiding, die de bewogenheid der hel doet aanzien voor verrukking der eeuwige zaligheid.

Deze mystiek nu vindt ds Vorsten ook weer bij mevrouw Roland Holst en Boutens, om enkele namen te noemen.

Hij zegt, dat het den mysticus niet meer gaat om vergeving, of om verlost te worden van het kwelend bewustzijn der zonde. Want hij weet deze vergeving in de verbondenheid met God besloten. Het gaat hem om de loutering.

Ten slotte worden de oude mystieken: Ruysbroeck, Tauler, Jan Luiken en Ekkehart verheerlijkt. Het protestantisme, zoo wordt verklaard, moge het wel weten. De geschiedenis is ook Gods werk, Gods oordeel. En hierbij is niet van 't grootste belang, of een kerk een beetje ruimer wordt en een groter getal Christenen in zich kan opnemen, of een belijdenis wordt vernieuwd en eenigermate aan den nieuwen tijd wordt aangepast, en of groote groepen christenen zich aansluiten bij een wereldraad van kerken. Het eenige, dat van waarde is, dat is, of inderdaad de Geest Gods doorbreekt van uit de kerk van Christus tot het hart der wereld, of mensch en kerk alles willen prijsgeven, om in de verhoudingen dezer wereld God te dienen, en Hem alleen.

Wij mogen, zoo besluit ds Vorsten zijn betoog, alleen maar hopen en bidden, dat ook van uit het Nederlandsche protestantisme de wegen gevonden en betreden worden, die naar de diepte leiden, naar de diepten der mystiek en de Gods-aanschouwing, opdat ook hier een geestelijke vernieuwing openbaar moge worden, die deze verslagene en tot wanhoop gebrachte wereld tot zegen zal zijn en haar ziel zal doen ontwaken en zal doen leven in de „stiltten Gods“.

Zoo spreekt ook de ongelovige Engelsche schrijver Aldous Huxley in zijn „Grey Eminence“.

Ook dit alles behoeft geen commentaar.

Wij willen nog nader zien hoe de waarschuwing „verabsoluteer niet“ feitelijk in dezelfde lijn ligt als deze aanbeveling van het „absolute“.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSCHOUW

Scheurmakerij op Texel.

Ds H. v. Tongeren schreef in Geref. Kerkblad Overijssel en Gelderland:

Wanneer iemand een verre reis moet doen, brengt hij nog wel eens verhalen mee naar huis.

Vrolijke en sombere.

Maar het hier volgende is al heel somber.

In het dorp Oosterend op Texel staat een ten tijde van De Buskes opgetrokken kerkgebouw, waarin heden, ná de liquidatie van het „Hersteld Verband“ als groep, van tijd tot tijd de daar nog overgebleven gemeenschap vergadert, die bezig is zich zelfstandig op de H. V. basis te continueren onder de titel: „Vrije Geref. Kerk voorheen H. V.“.

In een Texels blad verscheen de aankondiging, dat de gemeenschap voornoemd d.d. 12 Dec. 1948 het Avondmaal hoopt te vieren.

Alles somber genoeg, maar toch ook weer gewoon. Maar heel verschrikkelijk wordt het, wanneer vervolgens de syn. predikant-in-volle-rechten Ds Middelloop van St. Pancras op het eiland arriveert, naar Oosterend koerst, de H. V. kerk binnengaat, daar des Heeren Heilig Avondmaal bedient en het Sacrament van de doop aan enkele kinderen. Eén van de „doopvaders“ gerenommeerd vuur-en-vlam-lid van de P. van de A.

De synodoer, pastoor loci van Oosterend Ds M. N. de Wolf ondernaam dit stuk niet. Zolets loopt te veel in het oog. Hij beperkt zich tot het doorwandelen van zijn parochie met een stapel Roepers onder zijn arm, ter kwistige openbare uitlegging aan zijn gemeentelieden: „Dat moet je lezen“.

Felten die los naast elkaar staan? Welneen. Toen de classisgenoten Middelloop en De Wolf elkaar op die bewuste Zondag op straat de hand stonden te schudden was dat a.h.w. symbolisch.

Daar stonden twee mensen die zichzelf niet meer serieus kunnen nemen omdat ze de papieren van de Koning der Kerk niet meer serieus kunnen nemen, waarvan het, en in Assen-1926 en in Utrecht-1942 nog gold: Zijn Naam staat er onder en Zijn Kroon staat er boven.

Dat is zo vreselijk: Assen-'26 — met lied'ren en gebeden. Utrecht vanaf '42 idem.

De HEERE wilde het.

Om dan daarna te doen of er niets gebeurd is. Sacramenten bedienen in 'n.H.V. Kerk. Die mensen helpen om de kunst-van-de-dag te leren, over zonde heenpraten.

Oosterend — Oosterbeek — het is een hele trip, volgens de kaart. Maar hier liggen ze vlak bij elkaar. Want wat is Oosterbeek minder dan een poging om elkander te helpen langs bloedpapieren heen te praten — waaronder Gods Naam stond en Zijn Kroon ervoven, volgens het zeggen, en volgens het bidden en volgens het zingen en volgens het van het Avondmaal afhouden. Hier kan maar één ding helpen: het recht des Heeren HEEREN bedienen.

Het zeggen: Dit is GODS HEILIGE NAAM LASTEREN. Want de HEERE is niet ja en niet neen tegelijk. Zó alleen wordt de kerk gebouwd als wij roepers zijn van deze boodschap:

Geef Gode de eer,
Want onze God is een verterend vuur!

Kom, dr Ridderbos, dr Nauta, dr den Hartogh, dr Grosheide, u hebt het woord scheurmaker gebruikt. Mogen we u herinneren aan art. 3 der K.O.? Daar staat: „Het zal niemand..... geoorloofd zijn den dienst des Woords en der Sacramenten te betreden, zonder wettelijk daartoe beroepen te zijn. En wanneer iemand daar tegen doet en meermalen vermaand zijnde niet afstaat, zal de classis oordelen of men hem voor een scheurmaker verklaren of op eenige andere wijze straffen zal“. En hoe staat 't met het „kerkverband“? En met het „alles eerlijk en met orde“? En met het „erger dan vóór Assen“? K. S.

Er komt situatietekening.

Da J. J. Verleur schrijft in zijn kerkbode:

Weten we het nog, waar 't in 1942 tot 1944 om ging? Het is niet mijn bedoeling, deze vraag hier breed op te halen. Maar het is interessant en leerzaam, welk antwoord Ds J. H. Meuleman te Steenwijk, Syn. pred. aldaar, op deze vraag geeft, omdat hij het hoogst nodig vindt, elkaar daar weer eens aan te herinneren, terwijl hij verwerpt, wat „Oosterbeek“ daarvan zegt. Het „Geref. Weekblad“ van 4 Maart j.l. citeert een artikel van hem uit het „Geref. kerkblad voor Drente en Overijssel“.

Men kan zich slechts verbazen over wat in dit artikel wordt gezegd over verschillende leringen, die in onze kerken zouden zijn opgekomen en waar het dus in de leergeschieden om ging.

O.a. ging het in de leergeschieden volgens Ds M. om „de handhaving van de souvereiniteit van Gods genade ook in de leer van het Verbond. Om de vraag, of de beslissing uiteindelijk lag en ligt bij de mens met zijn geloof of ongelooft of bij de verkiesende en verwerpende God“.

Dus „ter handhaving van de souvereiniteit van Gods genade in de leer des Verbonds“ is uitgesproken, dat we „de kinderen des Verbonds hebben te houden voor wedergeboren en in Christus gehelligd, zolang het tegendeel niet blijkt“.

Want zou dat niet gehandhaafd en gebonden zijn — dan waren we in Remonstrantse wateren terecht gekomen, als zou de beslissing uiteindelijk liggen bij de mens met zijn geloof en ongelooft.

Daar ging het dus om, volgens Ds M., in de leergeschieden.

Onthoudt dus: er waren dwalingen.

Ketterijen.

Wie ze leerde, zegt hij niet. Het genade-verbond werd eenzijdig gepredikt ten koste van de uitverkiezing, zegt hij. Door wie dat gedaan werd, wordt niet gezegd. Dat er geen enkele aanklacht was tegen concrete dwalingen van concrete personen, schijnt niet ter zake te doen. „Iemand“ kwam, volgens Ds M., zover, dat hij de gehele wedergeboorte loochende. Maar omdat men „iemand“ moeilijk kan aanklagen en veroordelen, scheer je ze allemaal maar over diezelfde kam en veroordeelt ze allen, als ze niet aan deze uitspraak van 1942 gebonden willen zijn.

We stellen dus maar vast, (want daarom gaat het mij thans) de beschuldiging van ketterij wordt vandaag, Maart 1949, onverwakt gehandhaafd.

Alle formules, conferenties, stellingen en verzeeringen ten spijt.

Want — en nu laat ik Ds M. weer spreken: zelfs „als de Synoden onze kerken 1905 zonder meer hadden opgeheven, hadden de Dordtse leerregels nog tussen ons gelegen“.

Te eng gebonden, Ds Schep?

Welneen, de belijdenis gehandhaafd tegenover valse leer.

Misschien heeft de Synodeuitspraak bij sommigen (onbedoeld, hoor!) de indruk gewekt te veel confesso-neel te binden, Oosterbekers?

Welneen, de confessie was juist in geding.

Het ging om de belijdenis.

En om haar handhaving.

Ketterij is geconstateerd en bestreden, al weet nog vandaag niemand, wie die ketterijen leerde en al waren curatoren der Theol. Hogeschool over het dogmatisch onderwijs best tevreden — ze hadden niets dan lof.

Om ketterij zijn we tenslotte geoordeeld en gebannen.

Maar ook op kerkrechtelijk gebied vraagt Ds Meuleman: waar ging het om?

Welnu, hier hebt U het:

„Onze kerken stonden tenslotte voor de keuze: Handhaving van het gezag van de Heere Jezus Christus, zoals Hij dat door de kerkelijke vergaderingen uitoefent, of buigen voor dreigingen en voor de dictatuur van Prof. Schilder“.

Daar ging het dus om.

Christus of Schilder.

Daarom hadden de synoden het recht gehad, (volgens Ds M. dan) reeds veel eerder in te grijpen. Dat ze het niet deden, is slechts uiterste lankmoedigheid geweest jegens de kerk-scheurder en revolutionair Schilder.